

Brusselse kant

Walter Verschueren

Van de oude Kant is het bekend dat de huisvrouwen van de Lindenallee in Koningsbergen elke namiddag hun huisklokken plachten af te stellen op het moment waarop de filosoof zijn woonst verliet om aan zijn dagelijkse promenade te beginnen. Eenzelfde onwrikbare discipline menen vele collega's van het Huis der Lering aan de voet van de Warmoesberg te ontwaren in de alom geliefde en gevierde figuur van DJ, in het ondermaanse ook bekend als Dany Jaspers, maar als geboren Antwerpenaar ben ik eerder geneigd om DJ te zien als de afkorting voor "de Jaspers", een merkteken van exclusiviteit bedoeld om verwarring met een mindere geest als Karl Jaspers te vermijden: de wereld telt immers maar één echte Jaspers en die woont namelijk in Brussel.

Maar ter zake. Waar de meester van Koningsbergen opviel door de stiptheid waarmee hij aan zijn dagelijkse wandeling begon, valt het de collega's van vermelde DJ op dat telkens wanneer zij de bedrijvige ruimte Bo4 betreden, of dat nu is bij het krieken van de dag dan wel bij het vallen van de duisternis, zij oog in oog komen te staan met zijn in diepe gedachten verzonken aanwezigheid. Vaak zien die collega's hem voorbijwandelen, peripatetisch en geheel bij en in zichzelf, lichtjes gebogen, de wenkbrauwen gefronst, de lippen getuit, de handen achter de rug, en in gedachten in de weer met het verkennen van het zoveelste terra incognita van de menselijke cognitie. Die collega's, in wezen eenvoudige maar toegenegen zielen, glimlachen dan minzaam maar onbegrijpend naar elkaar. Soms houden zij hem staande en spreken hem dorstend naar verlichting aan: "Meester," zo prevelen zij dan, "vertel ons waarheen richten uw gedachten zich thans? Vertel ons: vertoeven zij vandaag in de harmonie der kleuren of wentelen zij zich in het wonder van de Gulden Snede, of bewegen zij zich vandaag in andere hemelse sferen, zoekend naar het Pythagoreïsche raakpunt tussen wetkunde, muziek en mystiek? Is het dat, O Meester, dat u bezielt, en bovenal vertel ons: wat is de zin van dit nalles?"

Het antwoord op deze kreet naar verlichting neemt doorgaans wat tijd in beslag en zorgt bij de toehoorder niet zelden voor een vreemde mengeling van

bewondering en verwondering. De woorden die van zijn lippen pellen, mogen dan aanvankelijk zorgen voor een flits van openbaring, wanneer de Meester zijn laatste woorden heeft gesproken en weerom peinzend zijn weg vervolgt, blijven zijn toehoorders steevast verdwaasd achter en staren zij elkaar sprakeloos en vol ongeloof aan. Te veel licht, zo beseffen zij dan, kan een mens verblinden en te veel welbespraaktheid een mens doen verstommen. Want welbespraakt is DJ als geen ander. Meer nog, ofschoon steeds op zoek naar de waarheid, spreekt en schrijft DJ als een dichter. Een schijnbaar prozaïsche aangelegenheid als het grammaticale gebruik van de tegenwoordige, verleden en toekomstige tijd zet hem aan tot de meest poëtische mijmeringen. Wij bewegen ons niet door de tijd, zo vertelde hij mij eens, het is de tijd die door ons beweegt. Daar wordt een verstokt en verdwaasd adept van de schone letteren als ikzelf dan even stil van. En zo volgen er met de regelmaat van een Kantiaanse wandeling nog andere uitspraken, de ene nog prikkelender dan de andere. En terwijl de tijd genadeloos door hen heen waait, laten de collega's van DJ zich keer op keer weerloos maar gewillig ten prooi vallen aan zijn betoverende uitspraken die hun bekoring niet enkel danken aan hun doortimmerde argumentatie maar evenzeer aan een retorische bevalligheid die sinds Demosthenes zijn gelijke niet meer heeft gehad.

Nu wil het geval dat de schrijver dezes jarenlang de eer en het genoegen had om met de Meester een bureau te delen. Hoe wij zo bij elkaar verzeild zijn geraakt, is tot op heden nog een onopgelost raadsel en waarschijnlijk geheel aan het toeval te wijten, want geen twee zielen zijn op het eerste gezicht zo verschillend als DJ en ondergetekende. Ontwaar ik immers in mijzelf een klassieke, Haydneske geest die lange tijd de illusie koesterde aan zijn aangeboren saaiheid te kunnen ontsnappen door zich volop te werpen op de *pathos* en *bathos* van de romantiek, dan ontwaar ik in mijn goede vriend DJ een ontwapenende romantische ziel die zijn creatieve chaos tracht te betomen door zich te onderwerpen aan de koele, gestrengte regels der logica. Tegengestelde geesten zonder meer waren wij en zijn wij, als munt en kruis, maar met een raakvlak zo groot dat wij veroordeeld zijn tot een levenslange vriendschap. Vaak was het bureau het toneel van levendige discussies, waarin wij als Waldorf en Statler rug aan rug zaten te oren over de eeuwige strijd tussen het Schone en het Ware. Hoewel onmiskenbaar aristotelisch van inborst, toont DJ zich in die kwestie doorgaans opmerkelijk platonisch: voor het Schone is het altijd wat oppassen, de dichter is nooit geheel te vertrouwen. Goethe, door DJ om andere redenen zeer gewaardeerd, had het helemaal verkeerd toen hij zijn levenswerk *Dichtung und Wahrheit* noemde. Hij had kleur moeten bekennen en voor *Dichtung oder Wahrheit* moeten kiezen.

DJ is echter niet een en al rechtlijnigheid. Hij zou voorzeker niet zo'n alom ge-

liefde en gerespecteerde man zijn, moest hij niet te betrappen zijn op enige innerlijke tegenstrijdigheid. Zo vertoont deze geniale wetenschapper in de formele semantiek een toch wel heel opmerkelijke belangstelling voor het mystieke. De reden is bekend. Wie met de Meester heeft gesproken zal zich ook onmiddellijk herinneren dat zijn tongval verraadt dat hij uit het verre Limburg afkomstig is, of zoals hij dat zelf wat anachronistisch placht uit te drukken uit de Loonse heerlijkheid Spalbeek, hartje Maas-en-Rijnland en Mekka van de weldra heilige Elisabeth van Spalbeek ofte Herkenrode. Het vuur waarmee hij de vermeende stigmata van bovenvermelde Elisabeth bezingt in zijn talrijke geschriften daaromtrent, doet weliswaar het ergste vermoeden, maar ik maak me sterk dat die vrees geheel ten onrechte is, en dat het er DJ vooral om te doen is om de prachtige kapel van Spalbeek in zijn originele staat te restaureren en zijn gewijde geboortegrond te promoten tot een Cisalpijns Rome.

Tijd om terug aan te kloppen bij onze oude Kant, die – zo wil de legende – zich blijkbaar nooit buiten de grenzen van zijn Koningsbergen heeft begeven. Ook hier detecteren wij weer een merkwaaardige parallel met DJ. De reputatie van DJ als de man die Aristoteles, Boethius en Thomas Aquinas op de vingers heeft getikt, voert hem naar de verste uithoeken van de wereld, van Libanon tot in Brazilië, alwaar hij zonder schroom het spreekgestoelte beklimt en in debat treedt met de briljantste geesten van zijn tijd. En toch, waar DJ ook beroepshalve vertoeft – het wufte Copacabana, het elitaire Martha's Vineyard of het exotische Beiroet, het liefst van al zat hij terug in zijn vertrouwde stek, werkend aan wat hij zelf als zijn ultieme meesterwerk aankondigt: het lang verwachte *De Lingua Spalbeekiensa*.

Caro mio, ik weet: je houdt niet van ironie (die dekselse Plato weerom!). Maar ik kan je verzekeren, deze burlleske paragrafen staan enkel bol van bewondering, waardering, genegenheid. Van jou, DJ, heb ik niet toevallig de uitspraak van Mies Van der Rohe dat "*God is in the detail*". En voor zo lang ik je ken, heb je je altijd onweerstaanbaar aangetrokken gevoeld tot het mysterie van het kleine, het elementairste deeltje, het higgsboson van de taalkunde en het menselijke denken, het lichtend puntje waar de vinger van God die van de Sixtijnse Adam raakt. Groot in het kleine, bescheiden in het grote, daarin ben je een man naar mijn hart en ik hoop nog vele jaren verrast te worden door wat je nog te bieden hebt aan onorthodoxe en bevlogen inzichten. *Happy Birthday me lad*, het ga je lang nog goed!